

Наукова концепція «Методологія дослідження історії реформування освіти в Україні» члена-кореспондента НАПН України Лариси Березівської

Директор
Державної науково-педагогічної
бібліотеки України
імені В.О. Сухомлинського

БЕРЕЗІВСЬКА Лариса Дмитрівна

Член-кореспондент НАПН України,
доктор педагогічних наук,
професор

Лариса Дмитрівна Березівська – український учений у галузі історії педагогіки, яка розробляє актуальні історико-педагогічні проблеми: методологія історико-педагогічної науки, історія державної освітньої політики; реформування шкільної освіти в Україні; розвиток громадсько-педагогічного руху в Україні; діяльність новаторських освітніх закладів освіти; диференційований підхід до організації освітнього процесу в історії української школи, педагогічне джерелознавство, біографістика, сухомлиністика.

Особливо треба відзначити започаткування Л.Д. Березівською нового й перспективного напрямку історико-педагогічних досліджень – вивчення історії освітніх реформ і контрреформ в Україні. Розроблена вченим авторська методологія вивчення історії реформування освітньої галузі (системно-хронологічний аналіз, періодизація як методологічний інструментарій, логіко-структурна модель аналізу, типологія реформ за критеріями як дослідницьке знаряддя, модель реформи) допомогла здобути цілісне теоретичне знання про трансформування шкільної освіти в Україні у XX столітті і нині використовується для висвітлення освітніх реформ інших історичних періодів та добору теоретико-методологічного інструментарію історико-педагогічних досліджень певних процесів, феноменів і явищ. Вагомим внеском у розвиток педагогіки є введення до наукового обігу численних маловідомих і невідомих архівних документів, історичних фактів, пов'язаних з історією реформування шкільної освіти в Україні у XX столітті.

Результати досліджень Л.Д. Березівської, які мають вагомий теоретичний і практичний значення для української педагогічної науки, освіти, лягли в основу монографій, навчальних посібників, авторських курсів «Історія освітньо-виховних систем» (курс для магістрів), «Зміст і структура наукового дослідження з фаху (13.00.01)» (курс для аспірантів). Учена обґрунтувала думку про важливість історії педагогіки як науки і як навчальної дисципліни у структурі педагогічної освіти.

Основні ідеї методології досліджень з історії освіти творчо втілюють учні Л.Д. Березівської в наукових розвідках із різних актуальних проблем: оцінювання навчальних досягнень учнів у вітчизняній освіті (80-ті роки XIX – початок 40-х років XX століття) (С.С. Остапчук); шкільне свято як засіб виховання учнів у загальноосвітній школі України (друга половина XIX – 20-ті роки XX ст.) (В.В. Олійник); організаційно-педагогічні засади діяльності Наркомосу УСРР у галузі шкільної освіти (1919 – початок 20-х рр. XX ст.) (О.В. Мушка); розвиток системи підвищення кваліфікації вчителів народних шкіл в Україні другої половини XIX – початку XX століття (Н.Р. Петрошук); генеза поняття духовності в педагогічній думці України (друга половина XIX – 20-ті роки XX ст.) (М.Д. Прищак); педагогічна і просвітницька діяльність Марії Грінченко (1863–1928) (М.В. Лашко) та ін. Нині триває підготовка докторського дослідження з історії початкової освіти в Україні другої половини XX – початку XXI ст. (Т.Л. Гавриленко).

За ініціативи Л.Д. Березівської та за підтримки Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України в очолюванні нею з 2015 року Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В.О. Сухомлинського створено відділ історії освіти та сектор сухомлиністики, який входить до його складу, відкрито кімнату-музей рідкісної книги як творчу лабораторію з метою активізації наукових досліджень на основі рідкісних видань, систематично проводяться міжнародні й всеукраїнські науково-практичні заходи історико-педагогічної тематики. Нині Лариса Дмитрівна розвиває педагогічне джерелознавство як міждисциплінарну галузь науки та метод пізнання, спрямований на створення людством документальних об'єктів; продовжує досліджувати проблему реформування загальної середньої освіти незалежної України крізь призму джерелознавства; керує наповненням електронного інформаційно-бібліографічного ресурсу «Видатні педагоги України та світу».

Професор Л.Д. Березівська є автором (співавтором) понад 270 наукових праць, серед яких п'ять монографій – дві одноосібні: «Освітньо-виховна діяльність київських просвітницьких товариств (друга половина XIX – поч. XX ст.)» (1999), «Реформування шкільної освіти в Україні у XX столітті» (2008) і три у співавторстві: «Диференційований підхід в історії української школи (кінець XIX – перша третина XX ст.)» (2013), «Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія» (2013), «Педагогічно-просвітницька діяльність громадських організацій України (друга половина XIX – початок XX ст.)» (2015); шість навчальних посібників для вищих педагогічних навчальних закладів – два одноосібні: «Чепіга (Зеленкевич) Я.Ф. вибрані педагогічні твори» (2006), «Реформи шкільної освіти в Україні у XX столітті: документи, матеріали і коментарі» (2011, з грифом МОН України) і чотири у співавторстві: «Маловідомі першоджерела української педагогіки (середина XIX – поч. XX ст.)» (2003), «Українська педагогіка в персоналіях» (2005, з грифом МОН України), «Нариси з історії новаторських навчальних закладів України (XX ст.)» (2010, з грифом МОН України); «Нариси з історії розвитку диференційованого підходу до організації навчання в українській школі (кінець 30-х – 80-ті рр. XX ст.)» (2017); «Енциклопедія освіти» (2008, у співавторстві) та ін. Головний редактор започаткованого в 2017 році журналу «Науково-педагогічні студії», член редакційної колегії часопису «Історико-педагогічний альманах», член Всеукраїнської асоціації імені Василя Сухомлинського, Британської спілки історії освіти.